

ЕТНОДЕМОГРАФСКИ ПРОЦЕСИ ПРИ РОМСКОТО НАСЕЛЕНИЕ В СЕВЕРОЗАПАДНА БЪЛГАРИЯ ОТ КРАЯ НА XIX ДО НАЧАЛОТО НА XXI ВЕК

Надежда Илиева¹

Резюме. В настоящото изследване са анализирани промените в броя и локализацията на ромската етническа група в Северозападна България. Проследени са влиянието на естественото възпроизводство и миграционните процеси върху пространствената дислокация на ромите. Установени са два периода в изменението на структурата на селищата с различен относителен дял на ромското население: до края на 80-те години, и от началото на 90-те години, когато се очертава ясна тенденция на нарастване на селищата с висок относителен дял на ромите (над 10 %), които достигат близо 50 % през последното преброяване (2011 г.), като броят на ромите в тях е още по-голям и достига близо 70 %. Промяната в етническата структура на селищата и разрастване на териториалната им локализация, води до възникването и постепенното разрастване на Северозападния ареал с висока концентрация на ромско население, който обхваща през 2011 г. 4.1 % от площта на страната и 8.9 % от ромите в страната

Ключови думи: роми, естествено възпроизводство, миграции, локализация на ромите, Северозападен ареал с висока концентрация на ромско население

УВОД

През последните години не само в България, но и в Европа, и в света като цяло се наблюдава засилване на интереса към проблемите, свързани с етническите общности и по-конкретно към техния брой, демографско развитие, миграционно поведение и териториално разположение. В нашата страна този интерес, може да се каже, че е най-голям по отношение на ромската етническа група.

Наблюдават се големи разминавания между броя на ромите, отчетен в официалните преброявания, и научно-емпиричните изследвания в тази насока. Оттук произтича и голямата спекулация по тази тема в публичното и медийното пространство, което допълнително усложнява взаимоотношенията между етническите общности в страната.

Освен присъщите им етнографски характеристики, етническите общности имат подчертано изразени и твърде специфични пространствено-географски особености. Основната цел на настоящото изследване е да се анализират етно-

---

¹ Доц. Д-р Надежда Илиева – Национален институт по геофизика, геодезия и география, департамент География, БАН
Адрес за контакти: nadeto.ilieva@abv.bg

демографските процеси и промените в броя и локализацията на ромската етническа група в Северозападна България, където са концентрирани 11 % от ромското население. През последните десетилетия тази част от страната се отличава със значително нарастване на ромското население и съществени изменения в етническата структура на селищата, което допълнително засилва интереса към изследваната територия.

МЕТОДОЛОГИЧНИ ОСНОВИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Ромската етническа група е втората по численост в страната, като при преброяването през 2011 г. са отчетени 325 хил.д. Според инструкцията за попълване на преброителните карти през 2011г., етническата група „представлява общност от лица, родствени по произход и език и близки по бит и култура“. Според нас културата е основен признак, който се приема като условие за съществуването на етническата общност, а като отличителен признак на етноса са специфичните елементи на тази култура (език, религия, традиции, обичаи, норми на поведение и др.). Нито един от компонентите на културата не е задължителен, етнодиференциращ признак. В едни случаи главната роля в това отношение се пада на езика, в други на религията, в трети – на характерните черти на поведението. Всеки един от тези признаци има различно значение през отделните исторически периоди, като в едни случаи един от тях има водещо значение, след което може да е с второстепенно. Това в пълна сила важи за ромите, които са склонни да променят не само езика, но и религията в зависимост от конкретните социално-икономически условия, в които живеят. За тях водещ, обединяващ елемент е характерът на поведението, единството в представите им за живота и на ценностните им ориентации, културата, общата историческа съдба, отношението на обществото към ромските групи, което отделя, изолира, не приема ромските си съграждани и заедно с това ги унифицира, независимо от липсата на някои основни признаци на етническите общности: липсата на териториална, икономическа и отчасти езикова цялост.

Редица изследователи причисляват ромския етнос към т.нар. „междугрупови етнически общности“ (съкратено МЕГРЕО) (Генинг, 1970), основанията за които са: ромската общност не е хомогенна общност, а се разделя на редица вътрешни подразделения; тя се състои от групи, всяка от които поотделно също носи характеристиката на етническата група (Марушиакова, 1992 б); ромските групи често са враждебни една към друга; много от тях притежават собствени потестарни органи; отделните диалекти се отличават до такава степен, че членовете на различните групи не могат да се разберат помежду си; антропологичните особености и отношението на макрообществото към тях са спомогнали за създаването на съзнание за общност и съпричастност, а общата прародина и сходната историческа съдба на групите, въпреки огромните разлики между тях, са причини за възникването на общи културно-исторически черти (Маруши-